בסייעתא דשמיא

שיחה בכולל דורשי ציון ז' אב תשפ'

נמצאים אנו בתקופה מאוד מבולבלת גם מצד גזירת הקורונה שמדי יום צצים ועולים חוקים חדשים שמשנים עלינו סדרי בראשית. שגורמים להרבה תסכול וחוסר ישוב הדעת. וכן התקופה הזאת של האבילות על החורבן גם כן לא כל אחד מוצא את עצמו יושב בחצות לילה וממלא את הסידור בדמעות שליש. וממילא אדם מרגיש שהוא כנראה לא מספיק מחובר להקב"ה. ולכך לא אכפת לו צער השכינה. וכן אינו כואב מספיק את צרות הכלל ישראל. ואמנם מדברים כל שנה על דבר זה. וגם אצלינו בכולל דבר על כך ר' נתן רוטמן. אני רוצה קצת לנסות להוריד את הדברים שאנו שמענו לפן המעשי שלהם בימים אלו.

ראיתי בעלון שלהבת שהוא מיסודו של ר' שמשון פינקוס זצ"ל ור' עזריאל טאובר זצ"ל בעל האז נדברו הרב שמוליק פולק שליט"א מביא בשם הרב עזריאל טאובר זצ"ל מעשה ביענקי הקטן שגילו אצלו מחלה קשה והיה צריך להיות באשפוז בבית החולים. אמו ארזה את המזוודה עם כל החפצים שתצטרך בשביל השהות בבית החולים. בינתים כל המשפחה נתפרקה כל ילד הלך לדוד אחר או לשכן אחר. ובכל ערב האמא הייתה לוקחת ספר תהילים ובוכה על יד מיטתו של יענקי. והוא שומע את הבכי ומצטרף גם וכך הבכי הלך וגבר.

והנה לאחר תקופה הרופאים הודיעו שברוך השם יענקי כבר נקי מהמחלה וכבר הבריא ויכול לשוב הביתה. האמא ארזה בשמחה את החפצים כדי לשוב הביתה. אבל יענקי מודיע לה שהוא לא מעוניין לשוב הבייתה. כיון שכל כך טוב לו פה בביה"ח. יש ליצן רפואי והוא מקבל מתנות ובאים לבקר אותו והוא התרגל כבר למיטה שלו. ולכל היחס המיוחד שהוא מקבל. וכמובן שהוא מתחיל לעשות הצגות של קשיי נשימה וכאבים. כדי שיוכל להישאר. אין מה לעשות נשארים בביה"ח.

ויהי בהגיע הערב האמא לוקחת את הספר תהילים ומתחילה לבכות ויענקי מצטרף גם. אומרת לו האמא מדוע אתה בוכה. והוא עונה לה אני בוכה על המצב ביחד איתך. אומרת לו האמא שוטה שכמותך פעם היית חולה ולא יכולת לשוב הבייתה וממילא בכית. אבל עכשיו מה יש לך לבכות אתה יכול פשוט מאוד להחליט לקום וללכת הביתה. עד כאן המשל.

והנמשל אומר ר' עזריאל טאובר זצ"ל עד לפני שבעים שנה עם ישראל היה כל הזמן תחת רדיפות גזירות וצרות. והיו ממש כחולה בביה"ח של הגלות. וממילא השכינה בכתה ועם ישראל ביחד עמה. אבל כעת אנו כמו בריאים, אין לנו מניע חיצוני שמפריע לנו להתקרב לקב"ה. והנה כבר היה אפשר לחזור הביתה. אלא שעם ישראל שבזמן קטנותו מכונה יעקב, פשוט מאוד לא רוצה לשוב הביתה טוב לו ונוח לו עם כל מנעמי העוה"ז. התרגל ללכת אחר תאוותיו, פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה כמו שמבאר רש"י שם הכוונה שסגלתי לי הרגלים מהאומות. והבגדים הם מדותיו של האדם כמו שמבאר הגר"א שם. וממילא כאשר אדם מגיע

לבכות על צער השכינה אומרת לו האמא מה אתה בוכה תקום ותשוב הביתה בידך הדבר.

אומר ר' עזריאל למה הדבר דומה וכן שמענו כאן מר' נתן רוטמן שליט"א לחתן וכלה שהכינו כבר את כל הסידורים לחתונה. אולם, אוכל, תזמורת, צלם, חופה, וחדר יחוד. אלא שברגע האחרון מודיעים לכל המוזמנים שאין מה להגיע. שואלים מה קרה והתשובה הכלה לא רוצה להגיע. אינה מסכימה להיות בחדר יחוד עם החתן. היא מעדיפה להישאר בביתה. וכן היום אומר ר' עזריאל יש כבר את כל הסידורים תורה, מצוות, דקדוק הלכה, הרבצת תורה, עצרות התעוררות, וחיזוקים בכל התחומים. אבל את החדר יחוד את ההחלטה הזאת שאני עם הקב"ה אחד בכל מצב אני נאמן אליך. לא משנה מה תעשה לי, את זה חסר.

ומביא שכתוב בשם רשב"י שיש שלושה דברים שעם ישראל מאסו, ולא יגאלו עד שלא יקבלו אותם באהבה בחזרה. ואלו הם: ביהמ"ק, מלכות בן דוד, ועול מלכות שמים. ואומר שביהמ"ק ומלכות בן דוד כולם רוצים. אבל את החלק של עול מלכות שמים. להיות בתמימות עם הקב"ה בכל דבר שעושה, את זה עדיין חסר לנו. עד כאן דברי הרב עזריאל טאובר זצ"ל

ורציתי קצת להיכנס באופן מעשי לדברים אלו גם בהקשר לקורונה. וגם כיצד מתרגמים למעשה את הדברים בעבודת הימים האלו. מה שקורה להרבה מאתנו בתקופה הזאת שבגלל כל השינויים אנו מגיעים לחסר ישוב הדעת, ולא מצליחים להגיע לעבודה פנימית כמו ימים כתיקונם. ואנו תולים את זה בכך שהיות ויש תקופה שאין לימודים, והילדים נמצאים בבית, וזה גורם לחיכוכים ורעשים וצורך ליחס לילדים. וכן הצורך לחבוש מסיכה שאפי' לנשום אויר בצורה נורמלית לא נותנים לנו. וכן יציאה לשמחות או לטיולים הכל מלווה בפחד שעוד רגע יגיע שוטר ויתן דו"ח. מה שיוצר אצלנו הרבה תסכול בלבול ומרמור. ויש כאלה שמרגישים אבודים. ויש כאלה שבגלל זה מתעלמים מההנחיות ועסוקים הרבה זמן באבילות וקנאות על הדור שהולך בעקבות המדינה שכל חוקיה הם בדווקא כנגד התורה והמצוות.

(בלי להיכנס לעצם הדיונים והטענות שכל אחד מעלה סברות וטענות אחרות. ורואים שגם הרבה שיש להם טענות, פתאום כאשר הם נהיים ממקבלי ההחלטות, הם בעצמם מקבלים החלטות שהם דברו נגדם, לפני שנהיו ממקבלי ההחלטות. וזה נובע מכך שבכל דבר יש סברות לכאן ולכאן, ועד שאדם אינו לוקח אחריות על קבלת ההחלטות, אינו שוקל עדיין את כל הסברות בשיא הרצינות. ומעשים בכל יום בכאלה שכאשר היו בחורים בישיבה היו מלאים בהשגות על צורת סדרי הישיבה. וכאשר נעשו לראשי ישיבות הנהיגו בישיבתם את אותה הנהגה שהתנגדו אליה.)

אבל לא זה הנושא שכעת אנו עסוקים בו אלא אני רוצה לחזור למסר שהרב טאובר רוצה לומר שאדם היות וכרגע אינו ממקבלי ההחלטות וגם אינו הולך להשמיע את טענותיו לפני מקבלי ההחלטות. ויתכן שהיה מחוייב לעשות כך. מ"מ

כל זמן שאינו עומד בזה. ממילא הוא צריך לדעת שלב מלכים ושרים ביד ה' וכל מה שקורה בכל עת ובכל שעה זה קשיים שיד ההשגחה העליונה מסובבת לו. כיוון שדווקא ע"י קשיים אלו הוא מזכך את עצמו להיות נכנע למלכות שמים.

וכאשר אדם כל הזמן חושב על כך שבעצם המצב כרגע אינו תקין ומאשים בכך את המחוקקים או את הרבנים או את המנהל מוסד של הבן שלו או את הראש כולל שלו או את ההורים שלו. בעצם חסר כאן בקבלת עול מלכות שמים בשלימות. כיון שקבלת עול מלכות שמים בשלימות היא לדעת שהמצב שנקבע לי משמים. בו אני צריך להתמודד ולעשות את מה שמוטל עלי בתוך המסגרת שכעת הזמין לי הקב"ה. וזה לא הנהגה שבדיעבד זה מה שאני מוכרח לעשות. אלא להיפך רק באופן הזה אם אקבל על עצמי בהכנעה את רצון ה'. ולנהוג בתוך מצב זה למלא את התפקיד שמשמים נתנו לי, רק כך אתקן את עצמי. כאשר אדם חי כך אינו מגיע לכלל כעס ולחוסר ישוב הדעת ואינו מאשים אף אחד בחוסר ההצלחה שלו. כיון שיודע שהצלחתו קשורה רק אליו כיצד ינהג במצב שהקב"ה זימן לו.

ועל עצם הדיבורים של קנאות רואים אצל אליהו הנביא שזכה לבריתי שלום תחת אשר קנא לאלוקיו. וכאשר ברח מאיזבל ובמערה בחורב אמר קנא קנאתי על אשר עזבו בני ישראל בריתך ואני נותרתי לבדי. מיד אמר לו הקב"ה לך ומשחת את אלישע בן שפט כדי שהוא יהיה תחתך. ולכאורה מדוע נענש על כך, הרי קנא לה' על מה שבני ישראל עזבו את ברית ה'. התשובה היא שקנאת ה' זה המדרגה הגבוהה שבאהבת ה' והיא שמרוב אהבת ה' הבוערת בלב הקנאי, הוא רוצה להשיב את חמתו של הקב"ה מישראל, ולהשיב אהבתו של הקב"ה לעמו. וזה הסיבה שפנחס זכה לבריתי שלום, כיון שהראה גודל מסירותו לכלל ישראל. לכך זכה לשמש בכהונה, שתפקידה לכפר על בני ישראל ולהשיב אהבת ה' לעמו. אבל קנאות שהיא לרחק את אהבת ה', אינה קנאות. וממילא אליהו לא יכל להמשיך לרעות את צאנו של הקב"ה.

וממילא צריכים לבחון כאשר מדברים דברי קנאות. האם באמת זה מקרב את עם ישראל להקב"ה. או שזה מציאת חסרונות להראות כמה עם ישראל במצב ירוד. שזה לא מוסיף כל כך באהבת ה' לעמו. אלא אם כבר יוצר קטרוג. ויתכן שדיבורים על המצב הירוד של הדור הם גם בגדר לשון הרע שמותר רק לתועלת.

זה בנוגע לעניין של קבלת עול מלכות שמים. וזה נוגע לתמיד בכל תחומי החיים. ובימים האלה העבודה זה לדרוש את ציון ולהתאבל על חורבן ירושלים. וגם הביאו את המדרש שהמגיפה שפרצה בימי דוד כל האלפים שמתו הוא בגלל שלא דרשו את שוב ה' ציון. ורצו לבאר שלכך אומרים ביהי רצון שלאחר קריאת התורה קודם תכונן את בית חיינו ורק אח"כ תמנע משחית ומגיפה מנחלתינו. וכאן יש את הקושי שאינני במדרגה של לכאוב את צער השכינה, ולבכות על הכלל ישראל. אלא הלוואי שאזכה לעשות את מה שאני צריך לעשות, ולקבל עול מלכות שמים שלימה. והרי בשביל שאדם יבכה צריך להיות שכואב לו בנקודה מאוד פנימית דבר שנוגע בציפור נפשו עד כדי יאוש. אולם כאן הנקודה שהרי כולנו רוצים לקבל עול מלכות שמים. ולשוב בתשובה שלימה לאבינו שבשמים.

וכאן אני רוצה להוסיף המשך לסיפור של ר' עזריאל, כאשר האמא אמרה לילד שיקום ויחזור הביתה, הילד בכה לאמא שהוא לא מסוגל לעשות את זה, ואולי היא יכולה לעזור לו לרצות לחזור הביתה. ואז האמא חבקה את הילד ונשקה אותו ועוררה בליבו את האהבה. וכיון שנתעוררה בו האהבה ונזכר בקשר הפנימי שיש לו עם כל המשפחה. ממילא כבר בז בליבו לכל הדברים החיצונים שיש שם בביה"ח.

כך כאשר אמרנו להקב"ה פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה שלח ידו מן החור אז מעי המו עליו אלא שהוא כבר ברח. ומדוע הוא ברח אפשר להסביר כיון שהוא קם לפתוח את הדלת אבל עם הפיג'מה. זאת אומרת שרוצה קרבת השם אבל להישאר עם ההרגלים הרעים של תאוות עולם הזה. אמנם לפי הדרך שאנו הולכים בה עכשיו הסיבה שדודי חמק עבר היא כיון שאנו לא התעוררנו מעצמנו לבקש אהבתו. הקב"ה מחכה שאנו נבין שהוא היחיד שיכול לעזור לנו.

אם אדם מתבונן שכל מה שאינו מצליח בקבלת העול מלכות שמים שלימה שלו. זה בגלל היותו בגלות. הוא בוכה להקב"ה על המצב שהוא בעצמו נמצא בו, על הריחוק שלו מהדביקות באהבת ה' ויראת ה' כל היום. ממילא מתחבר לצער השכינה והגלות והריחוק של כלל ישראל. כל זמן שאדם חושב שצריך להצטער על מישהו אחר כגון צער השכינה או כלל ישראל, קשה לו לבכות על כך, כיון שאינו מחובר באופן אישי לצרה זו. אבל כאשר מבין שכל הנפילות שלו בעבודת ה' ושל הסובבים אותו. וחוסר הצלחתו בקבלת עול מלכות שלימה זה נובע מכך שחסר לו בצורה המושלמת של הקשר עם הקב"ה. ולכך ליבו סתום ואינו מלא רק באהבת ויראת ה' כל היום. נמצא שהגלות נוגעת גם למלחמת היצר שהוא מנהל כל הזמן והרבה פעמים בחוסר הצלחה. ואת ההסתר פנים הזה אנו סובבנו בחטאינו ואנו בוכים להקב"ה שיגאלנו מטומאה שגרמנו לעצמנו.

הקב"ה אמר לבני ישראל שובו אלי ואשובה אליכם. אבל כנסת ישראל משיבה השיבנו ה' אליך ונשובה. כיון שרק הקב"ה יכול לעזור לנו אמנם ההבנה הזאת בעצמה מתקיים על ידה השובו אלי. ועל זה אנו מתחננים מול את לבבנו לאהבה וליראה את שמך וכמו יענקי שביקש מהאמא שהיא תעזור לו לרצות לחזור הביתה. זה מה שהקב"ה מחכה מאתנו בימים אלו שנבין שבחטאינו גרמנו לעצמינו להיות שבויים ביד יצרנו. ושנבקש שהוא בעצמו יפתח את לבנו לאהבתו לרצות את הקשר. וכמו שכתוב שבשעה שאמר הקב"ה מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי כל הימים. היו צריכים לומר אתה תתן.

אנו עוסקים כעת במסכת מנחות כתוב על תפילת המנחה במסכת ברכות דף ו: לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו ויאמר ענני ה' ענני. הגר"א בספר שנות אליהו ברכות פרק ד' משנה א' מאריך שזמן מנחה נקבע לפי זמן הקרבת המנחה של תמיד של בין הערבים. וכותב שלכך צריך ליזהר במנחה יותר משאר התפילות כי היא נקבעה בזמן המנחה, והמנחה רצויה יותר מכל התפילות ומכל הקרבנות. כמ"ש מנחת זכרון. שמזכרת תמיד לפני הקב"ה. וכן באליהו כתיב ויהי

בעלות המנחה היינו זמן הקרבת המנחה. ולכך אמרו לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה. עד כאן תוכן דבריו.

וצ"ב מה המיוחד במנחה, ומה עניין שתפילת המנחה היא בדווקא כנגד המנחה. ונראה שקרבן הוא כעין מתנה להקב"ה. אבל מנחה היא סוג של סעודה שאנו אוכלים עם הקב"ה. את הקומץ נותנים לה' ואת השאר הכהנים אוכלים על שולחנו של מקום. וכן בתמיד אף שמנחת נסכים היא כליל. מ"מ זה מסמל שאין כאן רק בשר שמקטירים למזבח. אלא יש כאן סעודה שאנו עושים למלך כיון שאנו מבני שולחנו של מלך. וכיון שהמנחה היא המסמלת את הקשר עם הקב"ה ולא רק את העבדות להקב"ה.

ממילא יובן ההבדל בין שחרית למנחה. שחרית היא בחינה של עבדות, היא מסמלת את החובה המינימלית של עבד שמקבל שפע של טובה מאדונו, לשבח לבקש ולהודות. אמנם תפילת המנחה עניינה הוא מצד הקשר שלנו עם הקב"ה כבנים. שהרי זמן הצהרים הוא זמן של הסעודה שאוכלים בה בשר ויין. וזה כנגד המנחה שהיא הלחם ומסמלת שאין כאן רק אכילת בשר ויין, אלא סעודה של בנים על שולחן אביהם. שמעתי פעם ששאלו את הרב וולבה זצ"ל מדוע מתפלל מנחה גדולה, הרי עיקר זמנה במנחה קטנה ? והשיב שאינו מסוגל להיות כזה הרבה זמן בלי הקשר עם הקב"ה.

בברכת רצה שבתפילת שמונה עשרה ישנו קושי במילים: ואשי ישראל ותפילתם באהבה תקבל ברצון, שהרי כבר אמרו רצה ה' בעמך ישראל ובתפילתם. ומה חוזרים עוד פעם שהתפילות יהיו ברצון. ועוד קשה הרי שלושת ברכות האחרונות כתוב שהם הודאה. ולכאורה רצה ושים שלום הם בקשה. אלא נראה שיש ב' דרכים להודות, תודה וישר כח. תודה היא הודאה שאני מכיר טובה, אבל ישר כח כיצד היא אמירת תודה ? אלא כאשר אדם מברך את השני שיהיה לו טוב. זה מראה שהוא מבין שעשה לו טובה ולכך מברכו. ולכך בשים שלום כאשר אנו מבקשים שה' ישים שלום, זה ברכה שיתמלא רצונו של הקב"ה שטוב בעיניו השלום של עם ישראל. ואין זה כדי שימלא את משאלותינו לשלום אלא כיון שזה טוב בעיניך. והוא ברכת ישר כח להקב"ה.

וממילא לפי"ז מבואר ההבדל בין תפילת רצה לכל הבקשות הקודמות על הגאולה. ברצה אנו מברכים את הקב"ה שיגולו רחמיו על מדותיו, ויוציא את רצונו לפועל, להשיב אהבתו לכלל ישראל על תיקונה. ולפי"ז אפשר לבאר שהכוונה בברכה היא כך רצה ה' דהיינו שהקב"ה ירצה בקשר שלו עם עמו ישראל. וכיון שהאפשרות לקבל את התפילות באהבה וברצון היא בביהמ"ק. ממילא השב את העבודה לדביר ביתך, כדי שתוכל לקבל שם את הקרבנות והתפילות באהבה וברצון, ושם כבר תמיד תהיה לרצון עבודת ישראל עמך. אלא שצריך שגם עם ישראל יהיו ראויים לראות בגאולה. ולכך אנו מוסיפים ותחזינה עינינו בשובך לציון, דהיינו שגם אנו נהיה ראויים לזכות לראות בשמחתה.

וזה ע"י ההתאבלות על ירושלים שהיא בעצם הבכיה על כך שליבינו נסתם מלהבין את גודל הקשר שלנו אל הקב"ה בעבותות של אהבה. שאז היינו מרגישים כמה צמאה לך נפשי וכמה לך בשרי. לזכות לכן בקודש חזיתיך.

מסופר שבשעה שנשרף הביהמ"ק עמדו פרחי כהונה וזרקו את המפתחות לקב"ה. אנו צריכים גם להגיד לקב"ה אתה מבקש שנפתח לך פתח כחודו של מחט. אמנם אנו רוצים שאתה תפתח לנו את הפתח הזה. וכאשר נשכיל להבין שאנו צריכים למסור את כל המפתחות לידיו של הקב"ה. זה בעצמו כבר יהיה הפתח של מחט והקריאה האמיתית של השיבנו ה' אליך וממילא נזכה לונשובה ולחדש ימינו כקדם.